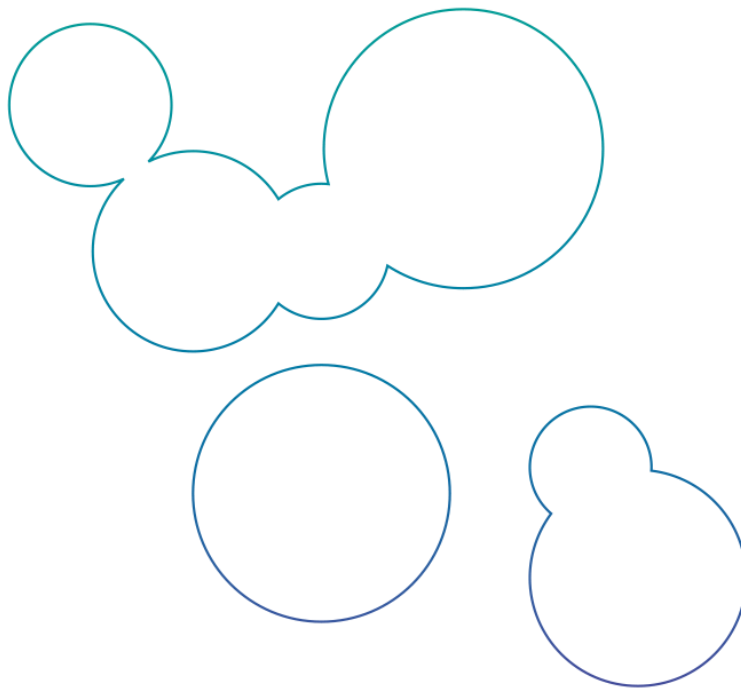

Interventiebeschrijving

Training Sport en Gedrag I

Colofon

Eigenaar / licentiehouder van de interventie

Naam organisatie: Stichting Halt

E-mail: info@halt.nl

Telefoon: 088 1153500

Website (van de interventie):

<https://www.halt.nl/school-en-wijkaanpak/halt-en-sport/sport-en-gedrag-i>

Contactpersoon

Naam: Hester Havelaar-Joosse

E-mail: h.havelaar@halt.nl

Telefoon: 06 14 43 96 44

Referentie in verband met publicatie

Naam auteur interventiebeschrijving: Stichting Halt (Sanne de Vries, Rik Quint, Hester Havelaar)

Titel interventie: Training Sport en Gedrag I

Databank(en): Databank Effectieve Justitiële Interventies

Plaats, kenniscentrum: Nederlands Jeugdinstituut (NJI) en Movisie

Datum: 2 juni 2025

Disclaimer en informatiegebruik

Dit document bevat een beknopte weergave van de beschreven interventie. Bijbehorende materialen ontbreken, denk aan een handboek, werkboek en opleidingsdocumentatie. Deze zijn wel nodig om de interventie uit te kunnen voeren. Het is daarom niet toegestaan om de interventie uit te voeren enkel op basis van dit document.

De informatie in dit document, voor zover die betrekking heeft op de hier beschreven interventie, mag niet worden overgenomen zonder toestemming van de eigenaar van de interventie. Ook mag de informatie niet worden gebruikt voor het maken van een eigen variant van de beschreven interventie.

Wil je de beschreven interventie gaan uitvoeren? Of wil je informatie over deze interventie overnemen? Neem dan contact op met de interventie-eigenaar of contactpersoon. Deze staat genoemd op de webpagina van de interventie in de Databank Effectieve Jeugdinterventies.

Foto van de interventie

Quote van een deelnemer

Oom Rayan (14-jarige deelnemer aan de Training Sport en Gedrag I):

“In de wedstrijden is hij rustiger geworden, gelukkig. En af en toe hebben wij gesprekken over voetbal, over het dagelijks leven. Ik merk aan de antwoorden die hij geeft, dat hij echt iets aan de training heeft gehad.”

☒ Hierbij verklaar ik (interventie eigenaar) dat de foto rechtenvrij is en dat betrokkenen toestemming hebben gegeven. De foto en quote mogen door het kenniscentrum worden gebruikt in openbare uitingen over mijn interventie.

Samenvatting

Doelgroep

Spelers van 12 tot 23 jaar die door de tuchtcommissie van de KNVB uitgesloten zijn van minimaal 5 tot maximaal 10 wedstrijden. Deze jongeren vertonen grensoverschrijdend gedrag, waarbij sprake is van lichte vormen van verbale of fysieke agressie gericht op eigen teamleden, tegenspelers, scheidsrechters, trainers en/of omstanders.

Doel

Spelers die lichte vormen van agressief gedrag op/rond het voetbalveld hebben vertoond, inzicht te laten krijgen in de gevolgen van hun gedrag en hen gedragsalternatieven voor prosociaal gedrag aan te bieden, om zo te voorkomen dat herhaling en/of verergering van dit gedrag plaatsvindt.

Aanpak

De training Sport en Gedrag I bestaat uit twee individuele bijeenkomsten, gericht op reconstructie van het incident, reflectie op cognities en gevolgen van eigen gedrag, oriëntatie op prosociaal gedrag en herstel. Bestaande uit o.a.:

- excuus aanbieden (oefenen en vervolgens face-to-face aanbieden aan slachtoffer);
- vervolgopdracht(en);
- evaluatie en balans opmaken.

Materialen

Voor de uitvoering van de training Sport en Gedrag I is een handleiding beschikbaar met daarin theoretische onderbouwing en praktische uitvoering.

Daarnaast zijn er verschillende vervolgopdrachten, formats en een infographic beschikbaar. Alle materialen zijn beschikbaar voor Halt-medewerkers via Hint (Halt intranet).

Onderbouwing

Agressie en geweld op het voetbalveld onder jongeren ontstaat door een complexe wisselwerking tussen individuele kenmerken, sociale omgevingsfactoren en contextuele omstandigheden binnen de sport. De training Sport en Gedrag richt zich op veranderbare individuele factoren, zoals houding, prosociale normen en attributiestijl.

Vanuit het ASE-model (De Vries, Dijkstra & Kuhlman, 1988) reflecteren jongeren op attitude, sociale invloeden en eigen effectiviteit om prosociaal gedrag te stimuleren. Daarnaast is de training gebaseerd op de risico-, behoefte- en responsiviteitsprincipes (Andrews, Bonta & Hoge, 1990). De training wordt afgestemd op individuele kenmerken van jongeren. Halt-medewerkers gebruiken technieken zoals modeling en motiverende gespreksvoering voor effectieve gedragsverandering.

Onderzoek

Sinds de ontwikkeling van Sport en Gedrag I/II zijn drie evaluaties uitgevoerd (2015, 2017, 2023). Uit deze evaluaties kwam naar voren dat zowel jongeren als betrokkenen (trainers en naasten) meer bewustzijn en gedragsverandering op/om het voetbalveld ervaren. Jongeren waarderen vooral het persoonlijke contact, ruimte voor reflectie en maatwerk. Het leren verantwoordelijkheid te nemen voor de gevolgen van het gedrag werd eveneens als positief ervaren. Jongeren die zelf kozen voor deelname aan de training waren vaak al schuldbewuster en beschikten over enige mate van zelfinzicht. Sommige jongeren geven aan behoefte te hebben aan meer aansluiting bij hun leeftijd en leefwereld.

Inhoud

Samenvatting	4
1. Beschrijving interventie	6
1.1 Doelgroep	6
1.2 Doel.....	7
1.3 Aanpak	7
2. Uitvoering.....	11
3. Onderbouwing.....	14
4. Onderzoek	18
4.1 Onderzoek naar de uitvoering	18
4.2 Onderzoek naar de effectiviteit	19
5. Praktijkvoorbeeld	22
6. Aangehaalde literatuur	23

1. Beschrijving interventie

1.1 Doelgroep

Uiteindelijke doelgroep

De interventie Sport en Gedrag I is gericht op spelers van 12 tot 23 jaar die vanwege hun gedrag in of rond het voetbalveld door de tuchtcommissie van de KNVB uitgesloten zijn van minimaal 5 tot maximaal 10 wedstrijden. Deze spelers vertonen grensoverschrijdend gedrag van geringe ernst, oftewel eenvoudige overtredingen, op en of rond het voetbalveld. Daarbij is sprake van lichte vormen van verbale of fysieke agressie richting een individu (bijv. vasthouden, duwen, natrappen, binnen een spelsituatie slaan of grove uitlatingen i.h.k.v. discriminatie).

Intermediaire doelgroep

Er zijn geen intermediaire doelgroepen.

Selectie van doelgroepen

Proces

Op basis van de Handleiding Tuchtzaken Amateurvoetbal (KNVB, 2024) kan de aanklager de jongere doorverwijzen naar de training Sport en Gedrag I. Wanneer de jongere voor de training kiest, laat hij dit schriftelijk weten aan de KNVB. Vervolgens stuurt de aanklager een ingevuld formulier naar Halt en neemt de Halt-medewerker binnen een week na ontvangst contact op met de jongere om een afspraak te maken.

Als de jongere de aangeboden Training Sport en Gedrag I accepteert worden 4 wedstrijden omgezet in een voorwaardelijk deel: als de jongere de training naar behoren heeft verricht wordt het omgezette voorwaardelijke deel van de tuchtmaatregel kwijtscholden.

Indicatiecriteria

Er dient sprake te zijn van grensoverschrijdend gedrag richting een individu. Verder zijn de criteria beschreven in de Handleiding Tuchtzaken Amateurvoetbal (KNVB, 2024). Het gaat dan om de volgende criteria:

- de jongere heeft een leeftijd van 12 tot 23 jaar;
- het gaat om licht direct of indirect agressief gedrag: fysiek geweld, spuwen, beledigen, bedreigen of verbale agressie zoals in het kader van discriminatie;
- de jongere neemt op vrijwillige basis deel aan de training;
- ouders stemmen in met deelname van hun kind (tot 16 jaar) aan de training.

Contra-indicaties:

- De speler heeft een matige tot ernstige verstandelijke beperking (IQ onder de 50/55);
- De speler heeft verslavingsproblemen;
- De speler vertoont veel psychosociale problemen;
- De speler beheerst de Nederlandse taal onvoldoende.
- Reden van schorsing is gebruik van buitensporig fysiek en verbaal geweld jegens een individu of meerdere individuen (ernstige bedreiging, eenmaal of meermalen slaan en schoppen, slachtoffer is weerloos).

Betrokkenheid doelgroep

In het kader van een eerste pilot en procesevaluatie (Duivestijn & Scherders, 2015) zijn vijf jongeren die de training hebben doorlopen ondervraagd op hun ervaringen. Zij gaven een positieve waardering zonder verdere verbeterpunten. Ten aanzien van de opdrachten werd door oudere jongeren geconstateerd dat de opdrachten niet altijd goed aansluiten op hun beleavingswereld en minder raakvlak hebben met het incident (reden van schorsing). Naar aanleiding van dit verbeterpunt is besloten om meer maatwerk te leveren en per opdracht twee niveaus (voor jongeren van 12 t/m 15 jaar en 16 t/m 18 jaar) aan te bieden. Ook is een nieuwe vervolgo opdracht ontwikkeld, die meer gerelateerd is aan agressieproblemen in de sportcontext (leeropdracht Sport en Gedrag). Als laatste zijn de

onderdelen Test Jezelf (zelftest) en de What's up (foto-opdracht) doorontwikkeld op basis de feedback die jongeren hebben gegeven tijdens het evaluatieonderzoek (Van Loon, Mukhtar & Zwinnen, 2023).

1.2 Doel

Hoofddoel

De training Sport en Gedrag I heeft als doel om spelers die lichte vormen van agressief gedrag op en rond het voetbalveld hebben vertoond, inzicht te laten krijgen in de gevolgen van hun gedrag en in gedragsalternatieven voor pro sociaal gedrag aan te bieden. Daarnaast is er aandacht voor herstel, bijvoorbeeld door het voeren van een excuusgesprek, om zo bij te dragen aan het herstellen van wat er gebeurd is. Op deze manier wordt herhaling en/of verergering van dit gedrag voorkomen. Het accent ligt op bewustwording (kennis en begrip), herstel en het aanleren van vaardigheden.

Subdoelen

Om het hoofddoel te kunnen bereiken, wordt er gewerkt met twee subdoelen. Tijdens het laatste gesprek evalueert de Halt-medewerker samen met de jongere het gehele traject.

Subdoel 1: Jongere heeft kennis en inzicht in sportief en onsportief gedrag (pro sociaal gedrag)

- de speler weet wat sportief en onsportief gedrag op en rond het voetbalveld is ;
- de speler kent de regels en afspraken die bij sportief gedrag horen;
- de speler heeft inzicht in zijn eigen sportieve en minder sportieve gedrag;
- de speler ziet ~~ken~~ de meerwaarde in van sportief gedrag en
- de speler weet welke gedragsalternatieven er zijn om sportief gedrag te bevorderen.

Subdoel 2: Jongere is zich bewust van het belang van excuus en kan op adequate¹ wijze excuus aanbieden aan het slachtoffer.

- de jongere erkent het eigen aandeel;
- de jongere heeft inzicht in de gevolgen van zijn gedrag voor het slachtoffer;
- de jongere heeft zijn best gedaan om zijn fout te herstellen.

1.3 Aanpak

Opzet van de interventie

De globale opzet van de training Sport en Gedrag I ziet er als volgt uit:

Fase	Onderdelen training	Tijdsinvestering speler	Tijdsinvestering begeleider
0. Vooraf: voorbereiden eerste gesprek	• Afspraak maken met speler. • Bevestigingsbrief e-mailen/ opsturen. • Bijkomende werkzaamheden.	15 min	30 min
1. Eerste afspraak	• Start bijeenkomst met de speler en de ouders van jongeren < 16 jaar. • Bespreking van het incident – reflectie op de situatie (a.d.h.v. open reflectievragen gebaseerd op het 5G model) • Test jezelf! Welk type voetballer ben ik? • What's up? Foto's en/of video's kijken en bespreken. Dit zijn situaties op of rond het voetbalveld om het gesprek over sportief gedrag aan te gaan. • Oefenen excuus-/herstelgesprek.	120 min	150 min

¹ Met adequaat bedoelen we dat het excuus oprecht overkomt op het slachtoffer en dat de relatie is verbeterd of hersteld tussen dader en slachtoffer.

	- Kiezen en doorspreken vervolgopdracht (Optioneel kan hier samen met de speler de vervolg(leer)opdracht gemaakt worden. - Afronden en maken van afspraken.		
2. Tussen eerste en tweede afspraak	- Houden van excuus-/herstelgesprek met het slachtoffer/de benadeelde. - Eventueel (zelfstandig, thuis) uitvoeren vervolgopdracht.	60 min (60 min)	90 min
3. Tweede afspraak Tevens afsluiting van de training	- Evaluatie excuus-/en herstelgesprek. - Eventueel uitvoeren vervolgopdracht. - Nabespreken vervolgopdracht. - De balans opmaken en gedragscode maken. - Afsluiting.	120 min (60 min)	150 min (60 min)
Na de training	- Afloopberichten - Administratief afronden		20 min
Totale tijds-investering		± 6 uur	± 7,5 uur

Inhoud van de interventie

Vorbereiding op de training door de Halt-medewerker

De Halt-medewerker bereidt de training voor en maakt tijdens het telefonisch voorgesprek een afspraak met de jongere. In het telefonisch voorgesprek licht de Halt-medewerker kort toe wie hij/zij is en wat zijn/haar rol is, hoe de training er uit zal zien en benadrukt het belang van de aanwezigheid van de ouder(s) of verzorger(s) bij het eerste gesprek.

Eerste bijeenkomst

Reconstructie van gedrag en oriëntatie op pro sociaal en sportief gedrag

De eerste bijeenkomst is het moment waarop de jongere en ouders kennis maken met de training en de Halt-medewerker. Het eerste deel van de bijeenkomst bestaat uit een aantal onderdelen: kennismaken en uitleg over de training, bespreken wat er gebeurd is a.d.h.v. open reflectievragen (gebaseerd op het 5G model), de motivatie van jongere voor de training, de afname van een verkort signaleringsinstrument (o.a. analyse van risicofactoren en evt. doorverwijzing), het invullen van het voortgangsformulier (het startdocument van de training), het maken van afspraken en voorbespreken van (vervolg)opdrachten.

Selectie van vervolgopdracht(en)

Tijdens de eerste bijeenkomst wordt het verkorte Halt signaleringsinstrument (SI) afgenomen. Op basis van de uitkomsten van het verkorte Halt SI wordt de exacte omvang en invulling van de training bepaald. Voor de invulling van de training zijn er 10 verschillende opdrachten beschikbaar, te weten: presentatieopdrachten, internetopdrachten, interview-/gespreksopdrachten, de leeropdracht Sport en Gedrag, de leeropdracht 18+ en de leeropdracht over verbale agressie in het kader van discriminatie/racisme. In het handboek staan richtlijnen voor de Halt-medewerker beschreven om, op basis van het signaleringsinstrument, de juiste opdracht(en) te kunnen kiezen. Hiermee kan de Halt-medewerker de intensiteit en inhoud van de training afstemmen op individuele behoeften van de jongere. Sommige jongeren doen de opdracht(en) zelfstandig thuis. Andere jongeren (die wat meer begeleiding nodig hebben) doen deze opdracht tijdens de tweede bijeenkomst samen met de Halt-medewerker. De nabespreking van deze opdracht(en) vindt plaats tijdens de tweede bijeenkomst.

De excuusopdracht Sport en Gedrag wordt altijd ingezet.

Uitvoeren van twee opdrachten

Tijdens het tweede deel van de eerste bijeenkomst worden twee opdrachten gemaakt: 1) de jongere maakt en bespreekt een test om zich te oriënteren op wat voor type voetballer hij is in termen van sportiviteit ('Test Jezelf'). 2) de jongere bespreekt zes sets van foto's met thema's die gerelateerd zijn aan voetbal en de vereniging (*What's up*), of – wanneer de jongere wat ouder is – doorloopt hij de video-opdracht, waarin hij samen met de Halt-medewerker in gesprek gaat over sportief gedrag naar aanleiding van voorbeelden van (on)sportief gedrag van bekende voetballers. Met deze opdrachten wordt de jongere gestimuleerd om meer te weten te komen over (regels ten aanzien van) sportief en onsportief gedrag van anderen en zichzelf. De uitkomsten van deze opdrachten worden opgenomen in het voortgangsformulier, zodat hier in het tweede gesprek op terug kan worden gekomen.

Perspectief nemen en excuus aanbieden

Tijdens de eerste bijeenkomst bereidt de Halt-medewerker samen met de jongere het excuusgesprek met het slachtoffer voor. Het excuusgesprek kan met een direct en/of met een indirecte betrokkene (bijv. een vertegenwoordiger van de voetbalclub) worden gevoerd. Ouders van minderjarigen (jongere en slachtoffer) worden uitgenodigd bij het gesprek. Op aanvraag van de jongere/het slachtoffer worden eventuele andere betrokkenen ook uitgenodigd bij het gesprek. Het excuusgesprek wordt geoefend aan de hand van de excuusopdracht en door middel van rollenspel met de jongere. De Halt-medewerker fungeert tijdens het oefenen als rolmodel door de vaardigheid van excuus aanbieden eerst voor te doen. Na het rollenspel geeft de Halt-medewerker feedback op het verloop van het gesprek en vaardigheden van de jongere. Na deze bijeenkomst wordt het excuusgesprek met het slachtoffer gepland.

De Halt-medewerker maakt een afspraak met het slachtoffer en bereidt deze voor op het excuusgesprek.

De Halt-medewerker gaat met de jongere mee naar het excuusgesprek.

Indien de jongere zijn excuses al heeft aangeboden, dan schrijft hij een excuusverslag. Als het slachtoffer niet wil deelnemen aan het excuusgesprek wordt een gesprek gevoerd met een andere betrokkene (bij het incident), bijvoorbeeld een trainer of bestuurslid van de voetbalvereniging.

Tweede bijeenkomst

Evaluatie, reflectie en balans opmaken

Tijdens deze bijeenkomst wordt het excuusgesprek geëvalueerd met de jongere aan de hand van richtinggevende vragen uit het handboek. Met behulp van de 'cyclus balans opmaken' (met een visueel plaatje) maakt de jongere samen met de Halt-medewerker de balans op van wat de jongere heeft geleerd in de training en wordt gereflecteerd op de beginsituatie, de training (evaluatie van de gemaakte opdrachten), de huidige situatie en hoe verder (het opstellen van een gedragscode). Het accent bij het opmaken van de balans ligt op hoe de jongere gaat voorkomen dat hij weer de fout in gaat, en hoe hij zich verder wil ontwikkelen als sportieve voetballer. De jongere reflecteert opnieuw op de uitslag van de zelftest en hij maakt een gedragscode voor zichzelf. Jongeren die de vervolgoopdracht nog niet hebben gemaakt, maken de opdracht tijdens dit gesprek samen met de Halt-medewerker. Ten slotte worden de vervolgoopdrachten geëvalueerd en wordt het voortgangsformulier ingevuld (terugblikken op verloop van de gehele training). Indien de jongere wordt doorverwezen naar hulpverlening, wordt de betreffende hulpverlener ook uitgenodigd bij dit gesprek (t.b.v. warme overdracht).

Afronding

De Halt-medewerker stuurt in het geval van een positieve beoordeling binnen drie werkdagen een positief advies in de vorm van een (gemotiveerd) positief afloopbericht aan de aanklager. Bij succesvolle afronding van de training wordt het deel van de tuchtmaatregel dat bij acceptatie van de training is omgezet van een onvoorwaardelijke naar een voorwaardelijke uitsluiting definitief kwijtgescholden; de jongere zit dan alleen het onvoorwaardelijke deel langs de kant. Bij een negatieve beoordeling stuurt de Halt-medewerker binnen drie werkdagen een (gemotiveerd) negatief afloopbericht aan de aanklager. Bij negatieve afronding moeten de resterende wedstrijden alsnog uitgezeten worden.

Betrokkenheid ouders

De ouder(s) of verzorger(s) van de jongere worden betrokken bij de training. De Halt-medewerker spreekt de ouder(s) tijdens het telefonisch voorgesprek en geeft daarin aan dat het de bedoeling is dat de ouder tijdens de eerste vijftien

minuten aanwezig is bij het eerste gesprek. Tijdens het eerste gesprek wordt de overtreding besproken en worden er afspraken gemaakt. Het is van belang dat de ouder hierbij aanwezig is om zo inzicht te krijgen in het gedrag van zijn/haar kind.

Het uitgangspunt is dat, indien de jongere onder de 18 jaar is, één of beide ouders standaard worden uitgenodigd en betrokken bij het excuusgesprek. Indien één of beide ouders een belemmerende factor vormen bij het excuusgesprek kunnen ouders (gedeeltelijk) worden uitgesloten van deelname.

Indien de Halt-medewerker het nodig acht, kunnen ouders worden betrokken bij de tweede bijeenkomst. Indien het slachtoffer jonger dan 18 jaar is, wordt één van de ouders of een andere belangrijke volwassene ook uitgenodigd voor het excuusgesprek.

2. Uitvoering

Materialen

Voor de uitvoering van de training is een handleiding beschikbaar met daarin de theoretische onderbouwing en werkwijze om de training te begeleiden.

Ten behoeve van de jongere zijn de volgende materialen beschikbaar:

- 'Test Jezelf', zelftest + nakijkformulier
- *What's up* foto-opdracht;
- vervolgoopdrachten (totaal 10);
- excuusopdracht 'Sport en Gedrag';
- gedragscode jeugdspeler.

Ten behoeve van de Halt-medewerker zijn de volgende materialen beschikbaar:

- SCIL14-17 en Signaleringsinstrument;
- 'Cyclus Balans opmaken';
- Briefsjablonen in JOIN (het systeem van Halt)
- Infographic met informatie over de inhoud van de training en de verwijspprocedure naar Halt.

Type organisatie en locatie

0 Basisvoorziening voor alle kinderen en jongeren

0 Voorziening voor lichte hulp en ondersteuning

X Gespecialiseerde hulp

De training kan plaatsvinden op verschillende locaties zoals het Halt-kantoor, de vereniging of een andere gesprekslocatie in de regio. Een rustige omgeving met voldoende privacy voor jongere, ouder(s) en slachtoffer is een voorwaarde voor het vaststellen van de locatie. Het excuusgesprek vindt plaats op een neutrale plek of de voetbalvereniging van het slachtoffer.

Opleiding en competenties van de uitvoerders

De training wordt uitgevoerd door Halt-medewerkers met de volgende vereisten met betrekking tot opleiding en competenties:

- Hbo-opgeleide professionals met ervaring en expertise op het terrein van coaching van spelers, gericht op bewustwording van gedrag en gedragsbeïnvloeding;
- getraind in motiverende gesprekstechnieken voor de reguliere Halt-interventie, welke zij ook inzetten tijdens de training Sport en Gedrag I;
- specifieke deskundigheid in het begeleiden van spelers bij het aanbieden van excuses aan slachtoffers.
- Werken volgens de beroepscode voor de jeugd- en gezinsprofessional². Dit geldt voor zowel SKJ geregistreerde professionals als niet-SKJ geregistreerde medewerkers.

Sommige Halt-medewerkers zijn SKJ geregistreerd, maar niet allemaal. Voor niet SKJ-geregistreeerde Halt-medewerkers is het verplicht de training Beroepscode te volgen. Deze biedt Halt aan vanuit de Haltacademie, georganiseerd door een externe partij.

Kwaliteitsbewaking

De training wordt uitgevoerd door goed getraind personeel. De Halt-medewerkers:

- volgen een algemene basisopleiding waarin o.a. aandacht wordt besteed aan de training Sport en Gedrag.

² <https://skieugd.nl/wp-content/uploads/2017/12/Beroepscode-jeugd-en-gezinsprofessionals.pdf>

- nemen deel aan terugkerende supervisie (1 keer in de 6 weken) als vast onderdeel van het reguliere Halt-werk.

Tevens wordt er toezicht gehouden op de programma-integriteit en de kwaliteit van de uitvoering op de volgende manieren:

- Er is in ieder team een vakspecialisten Sport beschikbaar voor vragen.
- Halt-medewerkers registreren welke afspraken zij met de jongere maken en wanneer.
- De regiomanagers controleren maandelijks de voortgang van de trainingen van de sportmedewerkers. De beleidsmedewerker sport informeert de regiomanagers iedere vier maanden over trainingen die uit de tijd (dreigen te) lopen met behulp van een Excel-uitdraai. De KNVB en Halt hebben halfjaarlijks overleg over bijzondere of afwijkende zaken.
- Tweemaal per jaar is er een vakspecialistenoverleg, waarbij alle 10 vakspecialisten bij aanwezig zijn. Dit overleg wordt voorgezeten door de beleidsmedewerker sport.
- De Halt-medewerker voert tenminste één keer per jaar de training Sport en Gedrag I uit om bekend te blijven met de inhoud van de training.
- De training Sport en Gedrag wordt alleen gegeven aan jongeren die voldoen aan de inclusiecriteria.

Randvoorwaarden

Randvoorwaarden met betrekking tot het doorverwijzen van een jongere naar Halt:

- snel doorverwijzen vanuit aanklager tuchtcommissie naar Halt (binnen enkele dagen) zodat (korte) doorlooptijden gehaald kunnen worden (de eerste bijeenkomst vindt plaats binnen 30 dagen na de verwijzing);
- goede communicatie tussen de KNVB-verwijzer en de Halt-medewerker;

Randvoorwaarden met betrekking tot de uitvoering van de training:

- een geschikte ruimte (rustig en voldoende privacy);
- de interventie moet uitgevoerd worden door goed getraind personeel.
- activiteiten vinden buiten schooltijd plaats op een voor de jongere redelijke reisafstand (maximale reistijd van 30 minuten).

Implementatie

De training Sport en Gedrag I wordt landelijk aangeboden en is geïmplementeerd in de gehele organisatie. Alle Halt-teams bieden de training aan.

Voor de uitvoering van de training is Halt afhankelijk van de zaken die de aanklager doorstuurt naar Halt. Halt heeft daarmee weinig tot geen invloed op de instroom. Om de aanklager te informeren, worden er informatiebijeenkomsten georganiseerd door Halt en is er een infographic met informatie over de inhoud van de training en de verwijzprocedure beschikbaar. Op de website van de KNVB is ook informatie aanwezig over de trainingen.

De training wordt uitgevoerd door Halt-medewerkers met de volgende vereisten met betrekking tot opleiding en competenties:

- Hbo-opgeleide professionals met ervaring en expertise op het terrein van coaching van spelers, gericht op bewustwording van gedrag en gedragsbeïnvloeding;
- getraind in motiverende gesprekstechnieken voor de reguliere Halt-interventie, welke zij ook inzetten tijdens de training Sport en Gedrag I;
- specifieke deskundigheid in het begeleiden van spelers bij het aanbieden van excuses aan slachtoffers.

- Werken volgens de beroepscode voor de jeugd- en gezinsprofessional³. Dit geldt voor zowel SKJ geregistreerde professionals als niet-SKJ geregistreerde medewerkers.

Kosten

De training kost een medewerker ± 7,5 uur, waarbij met een uurtarief van € 98,- voor de professional wordt gerekend. Er zijn geen extra kosten, zoals apparatuur of ruimteverhuur.

Interventie	Uur	Kosten per training
Training Sport en Gedrag I	7,5	€ 735,-

³ <https://skieugd.nl/wp-content/uploads/2017/12/Beroepscode-jeugd-en-gezinsprofessionals.pdf>

3. Onderbouwing

Vraagstuk of probleem

De interventie is in 2015 ontwikkeld in het kader van het actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat'. De aanleiding is het verbale en fysieke geweld op sportvelden. Binnen het actieplan is er speciale aandacht voor voetbal, omdat in deze sport het aantal incidenten met molestaties van scheidsrechters en het staken van wedstrijden aanzienlijk vaker voorkomt dan in andere sporten. Daarnaast speelt het grote aantal beoefenaars en supporters een rol om de focus op het voetbal te leggen (Ministerie van VWS, 2011).

Uit onderzoek van het CBS, SCP & Mulier Instituut (2023) blijkt dat 44% van de sportende jongeren (12-19 jaar) in 2022 wangedrag⁴ in de sport heeft meegemaakt, als slachtoffer of als getuige. Dit percentage is hoger dan bij de oudere leeftijdsgroepen (20 t/m 64 jaar), wat aangeeft dat jongeren vaker te maken krijgen met grensoverschrijdend gedrag in de sport. Één op de zes sporters en/of wedstrijdbezoekers van 12 jaar en ouder ervoer (licht) verbaal geweld, zoals schelden, pesten of treiteren. Uit eerder onderzoek (Duijvestijn et al., 2013) blijkt dat verbaal geweld bij junioren vrijwel elke voetbalwedstrijd voorkomt en fysiek geweld bij junioren eens per 30 voetbalwedstrijden voorkomt. Licht fysiek en/of verbaal geweld op het voetbalveld kan een voedingsbodem vormen voor ernstigere incidenten en heeft een negatieve invloed op de teamdynamiek en het veiligheidsgevoel binnen sportverenigingen.

Een opvallende bevinding is dat er grote verschillen bestaan tussen sportverenigingen. Sommige verenigingen ervaren zelden incidenten, terwijl zogenaemde risicoverenigingen regelmatig met (extreem) geweld te maken hebben. Verenigingen met een lage sociaaleconomische status, beperkte bestuurlijke vitaliteit of een zwakke binding met hun leden blijken kwetsbaarder voor geweldsincidenten (Duijvestijn et al., 2013).

Het is bekend dat interventies met een therapeutische insteek, gericht op gedragsverandering effectiever zijn dan straffen, controleren of disciplineren van jongeren (Andrews & Bonta, 2010; Lipsey, 2009). Een schorsing biedt de speler geen gelegenheid om te reflecteren op het incident en de onderliggende motieven, niet de kans om het gedrag recht te zetten en geen inzicht in gedragsalternatieven. Dit was de aanleiding voor de ontwikkeling van de trainingen Sport en Gedrag I en II⁵ als alternatief voor een straf waarbij enkel geschorst wordt.

Factoren van invloed

Agressie en geweld op het voetbalveld onder jongeren zijn het resultaat van een complexe wisselwerking tussen individuele kenmerken, sociale omgevingsfactoren en contextuele omstandigheden binnen de sport.

Reviewonderzoek van Koot en collega's (2008) en Van der Ploeg (2009) toont aan dat een breed scala aan risicofactoren bijdraagt aan agressief gedrag bij jongeren. Deze risicofactoren zijn onder te verdelen in individuele en sociale omgevingsfactoren. Op individueel niveau spelen persoonlijkheidskenmerken zoals een laag zelfbeeld, gebrekkige zelfcontrole en ineffectieve zelfhandhaving een rol. Daarnaast kunnen genetische factoren, zoals emotionele ongeremdheid en een moeilijk temperament, en neurologische factoren, zoals een disfunctionerend limbisch systeem of prefrontale cortex, bijdragen aan agressieve neigingen. In de sociale omgeving zijn factoren als problematische gezinsomstandigheden zoals armoede, negatieve schoolervaringen, gebrek aan zinvolle vrijetijdsbesteding, problematische vriendengroepen en middelengebruik van invloed op het ontstaan van agressie. Daarnaast spelen contextuele omstandigheden binnen de sport een belangrijke rol. Duijvestijn et al. (2013) onderscheiden algemene aanleidingen, zoals verzuim van de maatschappij, afnemend respect voor gezagsdragers, discriminatie en middelengebruik. Specifieke aanleidingen zijn frustratie over beslissingen van de scheidsrechter, hard of gemeen spel van tegenstanders en verbaal uitlokgedrag. Ook wedstrijden met veel prestige, zoals derby's of

⁴ Wangedrag wordt in VSK-monitor 2015 (Romijn, Van Kalmthout, & Breedveld, 2015) omschreven als diefstal, vandalisme, bedreiging, lichamelijk en verbaal geweld, seksuele intimidatie, discriminatie, overlast, pesten en gooien met materiaal.

⁵ Training Sport en gedrag II is ontwikkeld voor een zwaardere doelgroep dan training I, namelijk jongeren met excessief verbaal of fysiek agressief gedrag (zware overtredingen met schorsing tussen 6 en 36 maanden). Training II is ook intensiever dan training I (6 maanden in plaats 2 maanden) en bestaat uit drie bijeenkomsten, meerdere opdrachten (incl. excuusgesprek, leeropdracht en werkopdracht) en een boosheidscontroletraining.

promotie-/degradatieduels, of wedstrijden tussen clubs met een beladen geschiedenis, kunnen eerder tot spanningen leiden.

Ribeaud en Eisner (2010) benadrukken dat vooral proximale gedrags- en psychosociale risicofactoren sterke voorspellers zijn van toekomstig agressief gedrag, in vergelijking met distale factoren die zijn gerelateerd aan gezin, vrienden en school. Bij individuele risicofactoren gaat het o.a. over eerder vertoond agressief gedrag, lage zelfcontrole, vijandige attributiebias en een pro-agressieve houding en denkpatronen. Ander onderzoek (Paciello et al., 2015) laat zien dat morele cognities, zoals persoonlijke waarden en 'moral disengagement', positief zijn gerelateerd aan agressief en delinquent gedrag. *Moral disengagement* verwijst naar cognitieve processen waarbij jongeren (de negatieve gevolgen van) hun agressieve gedrag goedpraten en in een sociaal wenselijk kader plaatsen. Deze processen worden in stand gehouden door persoonlijke morele overtuigingen en denkpatronen (Bandura, 1971; Dodge & Godwin, 2013).

In lijn hiermee stellen Ince, Van Yperen & Valkestijn (2013) dat het versterken van prosociale normen en het ontwikkelen van sociale emotionele vaardigheden, zoals zelfbeheersing, empathie en conflictoplossing, belangrijke beschermende factoren zijn in de ontwikkeling van jongeren. Daarnaast helpen cognitieve functies, zoals probleemoplossend vermogen en kritisch denken, en een positieve attributiestijl jongeren om sociale situaties beter te analyseren, verantwoordelijkheid te nemen voor hun gedrag, alternatieven af te wegen en minder impulsief te reageren, wat bijdraagt aan het voorkomen van incidenten en het bevorderen van prosociaal gedrag.

Aan te pakken factoren

Binnen de context van de training Sport en Gedrag I en met het oog op de doelgroep, richt deze training zich primair op dynamische individuele factoren, namelijk op houding, (morele) cognities, (prosociale) normen en attributiestijl. Hierbij zijn twee subdoelen geformuleerd:

Cognitieve informatieverwerking: de jongere denkt na over sportief gedrag, oorzaak-gevolgrelaties en (im)materiële gevolgen van agressief gedrag, zijn eigen aandeel daarin, en zijn eigen bijdrage aan een oplossing. Het waarnemen en verwerken van informatie door de jongere wordt expliciet gemaakt, om denkfouten te achterhalen, sociale situaties op een positieve manier te interpreteren en vijandige attributiebias te verminderen.

Prosociale normen en attitude: de jongere denkt na over (on)geschreven regels voor (sportief) gedrag en het nut van gedragsregels. Negatieve attitudes ten aanzien van normovertreding worden verminderd.

Vermogen tot perspectief nemen: de jongere neemt verantwoordelijkheid voor zijn gedrag. De jongere heeft inzicht in de gevolgen van zijn gedrag voor het slachtoffer. De jongere is in staat om zijn fout en de aangerichte schade te herstellen en zijn gedrag vanuit verschillende perspectieven te bekijken.

Subdoel 1: Jongere heeft kennis en inzicht in sportief en onsportief gedrag (prosociaal gedrag).

Subdoel 2: Jongere is zich bewust van het belang van excuus en kan op adequate wijze excuus aanbieden aan het slachtoffer.

Verantwoording

Het ASE-model (Attitude-Sociale invloed-Eigen-effectiviteit; De Vries, Dijkstra, & Kuhlman, 1988) en RNR-model (Risiko, Behoeften, Responsiviteit; Andrews, Bonta, & Hoge, 1990) vormen belangrijke theoretische kaders van de training Sport en Gedrag I. Volgens het ASE-model kan de intentie van jongeren om prosociaal gedrag te vertonen worden verhinderd door barrières, zoals een gebrek aan vaardigheden om het gewenste gedrag te vertonen. De intentie om prosociaal gedrag te vertonen wordt verklaard door de determinanten attitude, sociale invloeden en

eigen invloed. Tijdens de training denkt de jongere na over zijn mogelijkheden om gewenst gedrag te vertonen (*eigen invloed*). Dit gebeurt door aandacht te geven aan attributies van de jongere (de neiging om gedrag toe te schrijven aan onderliggende oorzaken) voor succes en falen. Daarnaast leren jongeren over gedragsregels en -normen, die binnen en buiten de voetbalvereniging centraal staan. De jongere reflecteert op sociale situaties en gedrag van anderen aan de hand van eigen beeldmateriaal in de context van de voetbalclub (*sociale invloed*). Ten slotte analyseert de jongere zijn eigen redeneringen en overtuigingen ten aanzien van zijn gedrag in sportsituaties (*attitude*).

Daarnaast is de training gebaseerd op de principes van het RNR-model: Risico, Behoeftte en Responsiviteit. Interventies die zijn gebaseerd op deze principes leiden tot een vermindering van 35% in recidivecijfers (Andrews & Bonta, 2010). Volgens het *risicoprincipe* moet de intensiteit van de interventie worden afgestemd op het recidiverisico van de jeugdige. De training Sport en Gedrag I is gericht op een lichte doelgroep, namelijk jongeren met licht agressief gedrag, die een kort en licht programma volgen (max. 6 uur). Het behoeftebeginsel schrijft voor dat interventies moeten ingrijpen op veranderbare factoren die samenhangen met recidive. Tijdens het eerste gesprek neemt de Halt-medewerker een signaleringsinstrument (Halt-SI) af waarmee een analyse wordt gemaakt van de risico- en beschermende factoren van de jongere. Door de keuzemogelijkheid uit meerdere vervolgoopdrachten, kan de Halt-medewerker de intensiteit en inhoud van de training afstemmen op individuele zorgbehoeften van de jongere. Ten slotte betekent het responsiviteitsprincipe dat de stijl en vorm van de interventie moet worden afgestemd op de leerstijl, motivatie en cognitieve mogelijkheden van de jongere. Jongeren die de training Sport en Gedrag volledig doorlopen kunnen straffkorting krijgen als beloning. Dit sluit aan bij neurologisch onderzoek van Eveline Crone (2018), waaruit blijkt dat adolescenten bijzonder gevoelig zijn voor beloningen, met name als de beloning is gekoppeld aan het eigen belang en de persoonlijke doelen van de jongere (Cameron & Pierce, 2002). Het activeren van het beloningsgebied in het brein vergroot de motivatie van jongeren om actief deel te nemen en zich in te zetten voor gedragsverandering. Daarnaast houdt de Halt-medewerker rekening met de kenmerken van de jongere door een passend opdrachtniveau te selecteren (specifieke responsiviteit) en door de toepassing van werkzame technieken (algemene responsiviteit), zoals *modeling* (De Vries, e.a., 2015) en motiverende gespreksvoering (Miller & Rollnick, 2002).

De training Sport en Gedrag I is gericht op de aan te pakken factoren, op basis van de attributietheorie (Heider, 1958), sociale leertheorie (Bandura, 1971), de cognitieve gedragstherapie (Beck e.a., 1976), en de *reintegrative shaming theory* (Braithwaite, 1989). Onderstaand schema toont welke theorieën hierbij een rol spelen en welke trainingscomponent hierop is gericht.

Subdoel	Theoretische basis	Trainingscomponent
Jongere heeft kennis en inzicht in sportief en onsportief gedrag (prosociaal gedrag).	Attributietheorie en cognitieve gedragstherapie	Reconstructie gedrag (verbaal en/of fysiek geweld), oriëntatie en reflectie op prosociaal/sportief gedrag. Twee bijeenkomsten en opdrachten onder begeleiding van Halt-medewerker.
Jongere is zich bewust van het belang van excuus en kan op adequate ⁶ wijze excuus aanbieden aan het slachtoffer.	Reintegrative shaming theory en sociale leertheorie	Excusgesprek oefenen a.d.h.v. rollenspel en excuusopdracht. Excuus aanbieden in <i>face-to-face</i> gesprek met slachtoffer onder begeleiding van Halt-medewerker.

De training wordt individueel aangeboden om te voorkomen dat jongeren met risicogedrag elkaar negatief beïnvloeden ('deviancy-training' effect; Dishion, McCord, & Poulin, 1999). Hieronder worden de trainingscomponenten nader verantwoord.

⁶ Met adequaat bedoelen we dat het excuus oprecht overkomt op het slachtoffer en dat de relatie is hersteld of verbeterd tussen dader en slachtoffer.

Reconstructie van gedrag en oriëntatie op prosociaal, sportief gedrag

De Halt-medewerker bespreekt positief en negatief gedrag, prosociale normen en omgang met conflictsituaties in de sportcontext. Dit is een vorm van psycho-educatie, een werkzame techniek uit de cognitieve gedragstherapie (Foolen & Ince, 2013).

Jongeren met externaliserend gedrag schrijven negatieve gebeurtenissen vaak toe aan factoren buiten zichzelf (externe attributie of externe *locus of control*). Zij hebben niet of beperkt het gevoel dat ze positieve invloed kunnen uitoefenen op de situatie (Oostermeijer et al., 2016). Daarnaast is bekend dat jeugdigen met reactief agressief gedrag hun aandacht eenzijdig op vijandige informatie richten en bij de interpretatie van het probleem andere personen vijandige intenties toekennen, terwijl daar geen aanleiding toe is (Barriga e.a., 2000; Martinelli e.a., 2018). In de training ligt de focus op de manier waarop de jongere betekenis geven aan sportief en onsportief gedrag in hun omgeving (herkenning van denkfouten). Via 'cognitieve herstructurering', een techniek uit de cognitieve gedragstherapie, worden bestaande cognities en attitudes van de jongere beïnvloed (Van der Gaag, 2003). Technieken van cognitieve gedragstherapie zijn effectief gebleken in de aanpak van externaliserend gedrag bij lichte tot zware doelgroepen (De Vries e.a., 2015; Landenberger & Lipsey, 2005). Tijdens de training leren jongeren op een andere wijze te kijken naar gedrag, emoties en omstandigheden ('discriminatie', d.m.v. zelftest en *What's up*); verkennen alternatief gedrag door verschillende scenario's te doorlopen ('differentiatie', d.m.v. vervolgoedragen); en maken een plan om hun gedrag te veranderen in de praktijk ('implementeren', opdracht balans opmaken en gedragscode opstellen).

Perspectief nemen en excuus aanbieden

Binnen het herstelonderdeel leren jongeren verantwoordelijkheid nemen voor hun gedrag en de gevolgen ervan voor het slachtoffer. De jongere herstelt zijn fout en aangerichte schade door zijn excuus *face-to-face* aan te bieden aan het slachtoffer (Van Ness & Strong, 2006). Herstelinterventies zijn gestoeld op de herstelrechtelijke benadering (*restorative justice*) en op de *reintegrative shaming theory* (Braithwaite, 1989). Een systematische overzichtsstudie van Wilson, Olaghere, & Kimbrell (2017) toont aan dat herstelinterventies tot middelgrote effecten ten aanzien van recidivevermindering leiden. Met name herstelinterventies in buitengerechtelijk kader, gericht op jongeren met een laag recidiverisico, blijken succesvol. Slachtoffer-dadergesprekken, met een goede voorbereidende bijeenkomst, laten de grootste effecten zien. Een excuusgesprek draagt bij aan vergroting van het inzicht in de gevolgen van het delictgedrag, meer normbesef en herstel van de relatie met het slachtoffer. Ook uit Nederlands onderzoek (Ferwerda e.a., 2006) komt naar voren dat jongeren die hun excuus aanbieden aan het slachtoffer, na een Halt-afdoening minder en/of minder ernstige strafbare feiten plegen. Tijdens de training wordt het excuusgesprek voorbereid aan de hand van de excuusopdracht. De Halt-medewerker fungeert als rolmodel en maakt gebruik van rollenspel om het excuusgesprek met de jongere te oefenen. Het rollenspel, ook wel *modeling* genoemd, is een werkzame techniek die gebaseerd is op de sociale leertheorie (De Vries e.a., 2015; Bandura, 1971).

4. Onderzoek

4.1 Onderzoek naar de uitvoering

Bereik van de interventie

Onderstaande tabel toont het aantal afgeronde trainingen in de afgelopen drie jaar.

Training sport en gedrag I	Aantal afgeronde trainingen
2022/2023	298
2023/2024	280
2024/2025	290

De volgende tabel toont het aantal uitgevoerde trainingen in het jaar 2023/2024 binnen de groep jongeren met een uitsluiting van 5 tot 10 wedstrijden (op basis van het aantal rode kaarten). Daarnaast wordt weergegeven hoeveel van deze trainingen positief dan wel negatief zijn afgerond.

Seizoen 2023/2024	Aantal afgeronde trainingen
Aantal afgeronde trainingen	280
Waarvan positief afgerond	246
Waarvan negatief afgerond	19
Waarvan niet in behandeling (NIB)	15
Aantal rode kaarten aangeboden*	1.123
Aantal geaccepteerde trainingen	280 (25%)

*dit betreffen ook zaken waar de Training Sport en Gedrag I niet op van toepassing is, omdat in deze zaak meer dan 10 wedstrijden uitsluiting is opgelegd.

A. Duijvestijn P., & Scherders S. (2015). *Experimenteren met een educatieve straf in het voetbal. Evaluatie van training Sport en Gedrag. DSP-groep, Amsterdam.*

B. Onderzoek

Het onderzoek betreft een kwalitatieve procesevaluatie.

In het onderzoek zijn telefonische interviews afgenomen bij drie groepen:

1. Experimentele groep: jongeren die deel hebben genomen aan de training Sport en Gedrag I, $n=5$;
2. Controlegroep: jongeren die een schorsing opgelegd kregen, $n=5$;
3. Weigeraars: jongeren die het aanbod van een training Sport en Gedrag I hebben geweigerd, $n=5$.

De telefonische interviews hebben op drie verschillende momenten (voorafgaand aan de training, kort na de training en twee maanden na afloop) plaatsgevonden. Er zijn ook interviews afgenomen met de ouder(s), trainer en Halt-medewerkers van de 5 jongeren uit de experimentele groep. Uit de controlegroep is gesproken met de jongere en trainer. Daarnaast zijn medewerkers van het KNVB-district geïnterviewd over de werkwijze.

C. Resultaten

Uitvoering volgens plan

Het algemene beeld dat de Halt-medewerkers schetsten is dat de verschillende trajecten positief zijn verlopen. Het startgesprek en de zelftest werden uitgevoerd zoals beoogd. Het opstellen van de gedragscode bleek soms lastiger. Twee van de vijf deelnemers kwamen hier niet uit en twee anderen hadden meer tijd nodig (1,5 uur i.p.v. 1 uur). Maar uiteindelijk is het alle deelnemers met hulp van de Halt-medewerker wel gelukt. Daarnaast is door vier deelnemers een excuusbrief geschreven; één deelnemer was vrijgesteld van de excuusopdracht, omdat hij zijn excuses al op adequate wijze had aangeboden aan het slachtoffer. Bij geen van de deelnemers is het tot een excuusgesprek met het

slachtoffer gekomen, omdat Halt-medewerkers geen beschikking hadden over de contactgegevens van de slachtoffers.

Bereik

Tijdens de onderzoeksperiode is de training aangeboden aan 20 jongeren. Een kwart van de jongeren ging in op het voorstel. De beoogde respons lag hoger. Driekwart koos ervoor om de opgelegde schorsing 'gewoon' volledig uit te zitten. Daarvoor werden twee redenen gegeven: ondervraagden vonden de training te zwaar voor de overtreding die is begaan en vrijwel alle weigeraars bagatelliseerden het incident waarvoor ze gestraft werden.

Waardering en ervaring

Deelnemers, ouders en bij de uitvoering betrokken Halt-medewerkers waren positief over de training. Vooral de zelftest ('Test Jezelf'), de reconstructie van het incident en het reflecteren aan de hand van concrete beelden van ongewenst gedrag in het voetbal werden hoog gewaardeerd. Volgens de jongeren en Halt-medewerkers zorgden de gesprekken over de bovengenoemde onderdelen voor meer bewustwording van de jongere over zijn (onsportieve) gedrag op en rond het voetbalveld, de gevolgen daarvan en de mogelijkheden om sportiever gedrag te laten zien.

Succes- en faalfactoren

Deelnemers van de training bleken al over enige mate van zelfinzicht te beschikken en zij hadden geen eerdere incidenten (rode kaart of schorsing) in het voetbalverleden. Onder de weigeraars bevonden zich jongeren die al eerder verbaal en fysiek geweld hadden laten zien (met voor 2 jongeren een langdurige schorsing als gevolg). Hun reacties getuigden van minder inzicht in hun gedrag en de gevolgen daarvan voor het slachtoffer en bijvoorbeeld het sportklimaat. In deze groep zaten de zogeheten 'logische overtreders': jongeren die te boek staan als enigszins agressief en met een kort lontje. Zij hebben bovendien de neiging om hun rol in het incident te bagatelliseren: de schorsing vonden zij onterecht en/of te hoog en van deelname aan de Training Sport & Gedrag I zagen zij af, omdat ze die maatregel niet in verhouding vonden staan tot hun vergrijp.

Voor de uiteindelijke deelnemers aan de Training Sport & Gedrag I speelde dit veel minder. Zij toonden zich beduidend schuldbewuster en stonden meer acceptierend tegenover hun straf.

4.2 Onderzoek naar de effectiviteit

A. Loon, D. van, Mukhtar, F., & Zwinnen, S. (2023). Tot tien tellen: Evaluatie trainingen Sport & Gedrag. Amsterdam: Kennisland.

B. Onderzoeksopzet

Het evaluatieonderzoek naar Sport en Gedrag I/II bestaat uit een kwalitatief en kwantitatief deel. Voor het kwalitatieve deel heeft Kennisland gesprekken gevoerd met vijf jongeren die de training hebben gevolgd (één Sport en Gedrag I, vier Sport en Gedrag II) en hun trainers.

Voor het kwantitatieve deel is een online vragenlijst uitgezet voor alle jongeren die de training Sport en Gedrag I/II in voorgaande jaren hebben afgerond. In totaal vulden 53 jongeren (51 jongens, 2 meisjes) de vragenlijst in. Hiervan volgde 66% Sport en Gedrag I en 34% Sport en Gedrag II. De leeftijd van deze jongeren varieerde van 13 tot en met 22 jaar (gemiddeld 17 jaar). In totaal had 96.2% de training succesvol afgerond.

Het doel van het onderzoek was om meer inzicht te krijgen in de effectiviteit van de training, op basis van ervaringen van jongeren en hun omgeving.

C. Resultaten

Waardering en ervaring

De meeste jongeren kijken positief terug op de training. Ze geven aan zich bewuster te zijn geworden van hun gedrag op het voetbalveld. Uit het kwalitatieve deel blijkt dat de meeste jongeren voorafgaand aan de training weinig tot geen verwachtingen hadden ten aanzien van de training. De reden voor het volgen van de training was voor de meesten het verkrijgen van vermindering van de schorsingsduur.

De meeste jongeren gaven aan van Sport en Gedrag I/II geleerd te hebben. Zo gaven ze aan handvatten te hebben gekregen om rustig te blijven, beter om te gaan met boosheid en dit ook vaker op het voetbalveld toe te passen. Een klein deel van de jongeren vond de training minder waardevol, vooral omdat zij zich al bewust waren van hun gedrag of direct spijt hadden van het incident. Sommige jongeren vonden dat de behandelde casussen en het lesmateriaal beter aan zouden kunnen sluiten op hun eigen situatie of leeftijd.

De rol van de trainer van Halt werd door de jongeren tijdens de gesprekken beoordeeld als erg belangrijk. Zij gaven veelal aan de Halt-trainer een fijne gesprekspartner te vinden, die hen in hun waarde liet en naast hen kwam staan in plaats van te vertellen wat ze moesten veranderen. Over het algemeen hadden ze een goede vertrouwensband opgebouwd met de trainer, wat ervoor zorgde dat ze zich gehoord en begrepen voelden. Hierdoor kon er tijdens de training verder gekeken worden dan alleen naar het incident op het veld. Jongeren voelden zich gehoord en konden ook andere persoonlijke onderwerpen bespreken – zonder beoordeeld te worden – hetgeen volgens de jongeren van grote meerwaarde was.

Waar mogelijk zijn ook naasten van de jongeren gesproken. Zij waren overwegend positief over de training en merkten positieve gedragsverandering op. Ze benoemden dat de jongeren zich na de training rustiger gedroegen op het voetbalveld en ze waren ervan overtuigd dat de training ook buiten het voetbal positieve effecten teweeg bracht.

Aanbevelingen:

- Jongeren hadden voorafgaand aan de training weinig tot geen verwachtingen van de training. Geef jongeren nog voordat wordt gekozen voor de training meer informatie over Halt en de training (doel, werkwijze, beoogde resultaten).
- Sommige jongeren vinden dat de inhoud van de training beter kan aansluiten bij hun eigen context. Bied de mogelijkheid voor meer maatwerk door meer lesstof achter de hand te hebben en de trainer te laten selecteren wat het beste aansluit bij de leeftijd, het opleidingsniveau, de leefwereld en de achtergrond van de jongere.
- Naar aanleiding van de gesprekken met de jongeren volgt tenslotte de aanbeveling om eventueel meer in te zetten op preventie en teamdynamiek. Door preventief aan teams waarbij agressie vaker voorkomt trainingen aan te bieden kunnen meer jongeren worden bereikt en kan wellicht nog meer recht worden gedaan aan de complexiteit van ouderschap.

Duijvestijn P. & Deelen, I. (2017). *Training Sport en Gedrag: levenslessen voor risicojongeren. Voetbal als aangrijpingspunt voor gedragsverandering: Evaluatie Training Sport & Gedrag I & II: 2016-2017*. DSP-groep, Amsterdam.

B. Onderzoek

Deze evaluatiestudie betreft een kwantitatief veranderingsonderzoek dat voortbouwt op het eerdere kwalitatieve evaluatieonderzoek van de DSP-groep (2015). De resultaten van het huidige onderzoek zijn gebaseerd op een groter aantal deelnemers en op een bredere inzet van de training ten opzichte van het eerdere onderzoek van de DSP-groep.

Dit onderzoek is gebaseerd op een pre-experimenteel design, waarin op twee meetmomenten online vragenlijsten bij jongeren zijn afgenomen, namelijk voorafgaand aan de training (nulmeting) en direct na de training (T1-meting). Hierbij was de omvang $n=126$ op de nulmeting en $n=87$ op de T1-meting. Halt-medewerkers, die de training Sport en Gedrag I hebben gegeven, zijn met online vragenlijsten ondervraagd direct na afloop van de training. In deze groep was de respons $n=75$. Aanvullend aan deze metingen zijn er (individuele) interviews afgenomen onder vier Halt-medewerkers.

C. Resultaten

Uitvoering volgens plan

In het seizoen 2016-2017 maakt 47% van de 341 jongeren, die in aanmerking komen voor de training, gebruik van het aanbod. Van die 159 jongeren ronden uiteindelijk 141 jongeren de training positief af (89%).

Bereik

Deelnemers zijn gemiddeld 16 jaar (13 tot en met 19 jaar), met een uiteenlopend onderwijsniveau: 29% MBO, 27% havo of vwo, 33% vmbo (alle niveaus), 4% HBO of universiteit en 7% is onbekend.

De meeste deelnemers zijn uitgesloten vanwege 'natrappen' (29%) of 'slaan van een speler' (25%). Een derde van de deelnemers (33%) toont zich al vóór aanvang schuldbewust. Voor het grootste deel van de jongeren (70%) betreft het een eerste uitsluiting, 19% is één keer eerder uitgesloten en geweest en de overige jongeren zijn twee keer of meer uitgesloten geweest (11%). Bijna een derde van de deelnemers (31%) is wel eens in aanraking geweest met de politie (wegens diverse delicten, op het gebied van geweld, vermogen en vernieling).

Waardering en ervaring

In zijn algemeenheid zijn zowel deelnemers (93%) als Halt-medewerkers (100%) positief over de verschillende onderdelen van Training Sport en Gedrag I. Het contact tussen de jongere en Halt-medewerkers (het eerste en tweede gesprek), wordt door alle respondenten het hoogst gewaardeerd.

Succes en faalfactoren

- De grootste effecten van Training Sport en Gedrag I worden verwacht bij jongeren die 'logische overtreders' worden genoemd met een zekere mate van reflectief vermogen en schuldbewustzijn, maar die gemiddeld vaker over de schreef gaan dan hun leeftijdgenoten en als 'heetgebakerd' in de voetbalomgeving kunnen worden bestempeld.
- Het kernelement van de training en expertise van Halt-medewerkers is focussen op eigen verantwoordelijkheid en reflecteren op eigen gedrag.
- Het contact tussen jongere (plus ouders) en Halt-medewerker vormt de basis van de training. De inhoudelijke onderdelen van de trainingen zijn daar ondersteunend aan. Halt-medewerkers zijn deskundig en communicatief en creëren diepgaande gesprekken o.a. door de inzet van motiverende gesprekstechnieken.
- Maatwerk en flexibiliteit is cruciaal. Halt-medewerkers leggen naar eigen inzicht andere accenten en passen het programma soms aan: door meer of juist minder focus te leggen op bepaalde deelaspecten.
- De ondervraagde oudere jongeren hebben behoefte aan afstemming van de opdrachten op hun belevingswereld en op het incident. Afstemming op de individuele behoeften van de jongere wordt bereikt door het aanbod van meerdere vervolgoopdrachten, o.a. de nieuwe vervolgoopdracht Sport en Gedrag, en afstemming trainingsmateriaal (2 niveaus) op de oudere doelgroep (16 t/m 18 jaar).

5. Praktijkvoorbeeld

Nick (17 jr) heeft zich aangemeld voor de training Sport en Gedrag I nadat hij een rode kaart had gekregen waarvoor hij vijf wedstrijden was uitgesloten. Nick gaf aan dat er al een paar incidentjes waren geweest op het veld. Zijn tegenspeler maakte een overtreding waar niet voor werd gefloten, waarna hij hem uit irritatie een trap heeft gegeven. Tijdens het eerste gesprek in de training betuigt Nick direct spijt. Dit is zijn eerste rode kaart, hij heeft zelfs nog nooit een gele kaart gehad. Hij gaf aan dat hij direct nadat het gebeurde al spijt had, maar dat de emotie hem toen nog zo hoog zat. Ouders waren enorm betrokken. Ze staan iedere zaterdag langs de lijn te kijken en kwamen dan ook beiden mee naar de training.

De tegenspeler woonde ver weg, dus heeft Nick uiteindelijk via videobellen zijn excuses gemaakt. De andere speler waardeerde dit en accepteerde het excuses – hij bood zelfs zijn excuses terug aan, want hij wist ook dat hij goed weggekomen was met zijn eigen overtreding. Het gesprek werd afgesloten met 'ik zie je bij de tegenwedstrijd!'. Nick geeft aan dat hij van het incident al veel heeft geleerd. Hij vond het fijn dat hij via de Training Sport en Gedrag I zijn excuses kon maken en dat hij gehoord werd over het incident. Ondanks dat de scheidsrechter in zijn ogen niet goed had gefloten, beseft hij zich dat zijn gedrag niet goed te praten is en de sanctie terecht was. Doordat hij de training goed heeft doorlopen, kon hij sneller weer met zijn vrienden voetballen. Hij is blij dat hij nu weer sneller mee mocht doen, aangezien zijn team het goed doet deze competitie.

6. Aangehaalde literatuur

- Andrews, D. A., & Bonta, J. (2010). Rehabilitating criminal justice policy and practice. *Psychology, Public Policy, and Law*, 16, 39-55.
- Andrews, D. A., Bonta, J., & Hoge, R. D. (1990). Classification for effective rehabilitation: Rediscovering psychology. *Criminal Justice and Behavior*, 17, 19-52.
- Bandura, A. (1971). *Social learning theory*. New York: General Learning Press.
- Barriga, A. Q., Landau, J. R., Stinson, B. L., Liao, A. K., & Gibbs, J. C. (2000). Cognitive distortion and problem behaviors in adolescents. *Criminal Justice and Behavior*, 27, 36-56.
- Beck, A.T. (1976). *Cognitive therapy and the emotional disorder*. New York: International Universities Press.
- Braithwaite, J. (1989). *Crime, shame and reintegration*. Cambridge University Press.
- Cameron, J., & Pierce, W. D. (2002). *Rewards and intrinsic motivation: Resolving the controversy*. Bergin & Garvey
- Crone, E.A. (2018) *Het puberende brein*. Prometheus, Uitgeverij.
- De Vries, H., Dijkstra, M., & Kuhlman, P. (1988). Self-efficacy: The third factor besides attitude and subjective norm as predictor of behavioral intentions. *Health Education Research*, 3, 273-282.
- De Vries L. A., Hoeve, M., Assink, M., Stams G. J. J. M., & Asscher J. J. (2015). Practitioner review: Effective ingredients of prevention programs for youth at risk of persistent juvenile delinquency: Recommendations for clinical practice. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 52, 108-121.
- Dishion, T. J., McCord, J., & Poulin, F. (1999). When interventions harm: Peer groups and problem behavior. *American Psychologist*, 54, 755-764.
- Dodge, K. A., & Godwin, J. (2013). Social-information-processing patterns mediate the impact of preventive intervention on adolescent antisocial behavior. *Psychological Science*, 24, 456-465.
- Duijvestijn, P., Dijk, van, B., van Egmond, P., de Groot, M., Van Sommeren, D., & Verwest, A. (2013). Excessief geweld op en om de voetbalvelden. Praktijkonderzoek naar omvang, ernst en aanpak van voetbalgeweld, *Politie & Wetenschap*, gedownload op 2/8/2017 van www.politeenwetenschap.nl.
- Duijvestijn P., & Deelen, I., (2017). *Training Sport en Gedrag: levenslessen voor risicojongeren. Voetbal als aangrijpingspunt voor gedragsverandering: Evaluatie Training Sport & Gedrag I & II: 2016-2017*. Amsterdam: DSP-groep.
- Duijvestijn, P., & Scherders, S., (2015). *Experimenteren met een educatieve straf in het voetbal. Evaluatie van de Training Sport en Gedrag*. Amsterdam: DSP-groep.
- Farrington, D.P., Gaffney, H., & Ttofi, M.M. (2017). Systematic reviews of explanatory risk factors for violence, offending, and delinquency. *Aggression and Violent Behavior*, 33, 24-36.
- Ferwerda, H., Leiden, van, I.M.G.G., Arts, N.A.M., & Hauber, A.R. (2006). *Halt: Het alternatief? De effecten van Halt beschreven*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Fontaine, N. M. G., Brendgen, M., Vitaro, F., & Tremblay, R. E. (2016). Compensatory and protective factors against violent delinquency in late adolescence: Results from the Montreal longitudinal and experimental study. *Journal of Criminal Justice*, 45, 54-62.
- Foolen, N., & Ince, D. (2013). *Cognitieve gedragstherapie*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

- Heider, F. (1958). *The Psychology of Interpersonal Relations*. Londen: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Ince, D., Yperen, T. van, & Valkestijn, M. (2013). *Top tien positieve ontwikkeling jeugd – Beschermende factoren in opvoeden en opgroeien*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Koninklijke Nederlandse voetbalbond (2017). *Handleiding tuchtzaken amateurvoetbal Seizoen 2017/2018*. Zeist: KNVB.
- Koot, H.M., Oosterlaan, J., Jansen, L.M., Neumann, A., Luman, A., & Lier, P.A.C. van (2008). Individual factors. In R. Loeber, N.W. Slot, P.H. van der Laan & M. Hoeve (red.), *Tomorrow's criminals – The development of child delinquency and effective interventions* (pp. 75-89). Farnham: Ashgate Publishing.
- Landenberger, N. A., & Lipsey, M. W. (2005). The positive effects of cognitive-behavioral programs for offenders: A meta-analysis of factors associated with effective treatment. *Journal of Experimental Criminology*, 1, 451-476.
- Lipsey, M. W. (2009). The primary factors that characterize effective interventions with juvenile offenders: A meta-analytic overview. *Victims & Offenders*, 4, 124-147.
- Loon, D. van, Mukhtar, F., & Zwinnen, S. (2023). *Tot tien tellen: Evaluatie trainingen Sport & Gedrag*. Amsterdam: Kennisland.
- Martinelli, A., Ackermann, K, Bernhard, A., Freitag, C.M., Schwenck, C. (2018). Hostile attribution bias and aggression in children and adolescents: A systematic literature review on the influence of aggression subtype and gender. *Aggression and Violent Behavior*, 39, 25-32.
- Miller, W.R, & Rollnick, S. (2002). *Motivational Interviewing, Preparing people for change*. Guildford Publications.
- Ministerie van VWS (2011). *Uitwerking Actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat*, gedownload op 2/8/2017 van rijksoverheid.nl.
- Oostermeijer, S., Nieuwenhuijzen, M., van de Ven, P.M., Popma, A., & Jansen, L.M.C. (2016). Social information processing problems related to reactive and proactive aggression of adolescents in residential treatment. *Personality and Individual Differences*, 90, 54-60.
- Paciello, M., Muratori, P., Ruglioni, L., Milone, A., Buonanno, C., Capo, R., Lochman, J. E., & Barcaccia, B. (2015). Personal Values and Moral Disengagement Promote Aggressive and Rule-Breaking Behaviours in Adolescents With Disruptive Behaviour Disorders: A Pilot Study. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 61, 46–63.
- Ribeaud, D., & Eisner, M. (2010). Risk factors for aggression in pre-adolescence: Risk domains, cumulative risk and gender differences – Results from a prospective longitudinal study in a multi-ethnic urban sample. *European Journal of Criminology*, 7, 460-498.
- Romijn, D., Van Kalmthout, J., & Breedveld, K. (2015). *VSK monitor 2015. Voortgangsrapportage Actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat'*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Van der Gaag, R.J. (2003). Cognitieve herstructurering. In F. Verheij & F.C. Verhulst (red.), *Kinder- en Jeugdpsychiatrie. Behandeling en begeleiding III* (pp. 40-43). Assen: Koninklijke van Gorcum.
- Van der Ploeg, J.D. (2009). *Agressie. Ontstaan, ontwikkelingen en oplossingen*. Rotterdam: Lemniscaat.
- Van Ness, D. W., & Strong, K.H. (2006). *Restoring Justice: An introduction to restorative justice*. Cincinnati, OH: Anderson Publishing Co.
- CBS Vrijetijdsomnibus (VTO), SCP & Mulier Instituut (2025). *Sportklimaat en wangedrag. Aandeel van de maandelijkse sporters en / of wedstrijdbezoekers van 12 jaar en ouder dat de afgelopen 12 maanden wangedrag in de sport*

heeft meegemaakt of er getuige van is geweest. Opgehaald op 23-06-2025 van

<https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/sportklimaat-wangedrag>

Wilson, B. D., Olaghere, A., & Kimbrell, C. S. (2017). Effectiveness of Restorative Justice Principles in Juvenile Justice: A Meta-Analysis. Washington: Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.